

IN DIT NUMMER:

- Cliëntenparticipatie; hoe dan? 2**
- Zijn we echt democratisch? 3**
- Burgerinitiatieven en overheid 4**
- Buurt- en dorpskracht 5**
- Succesvolle burgerinitiatieven 6**
- Regiomiddagen 7**
- Plaats van adviesorgaan 8**
- Wmo-raad of sociale raad 9**
- Effectieve advisering 10**

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

A.P.J. Strookman *voorzitter/redactie*
 Ds. G. de Klein *secretaris/redactie*
 E.J. Bosman *penningmeester*
 M.T. Fambach *bestuurslid/redactie*
 Mw B. van Hes *2^e secretaris*
 G. van der Meer *bestuurslid/redactie*
 A.J.H. Nijborg *bestuurslid*
 Drs. C.P.G. Tilanus *bestuurslid/redactie*

Redactie en vormgeving Luuk Boerman
Secretariaat Brummelkampen 20
 9407 RT Assen
Telefoon 0592 330 189
e-mail info@loisweb.nl
website www.loisweb.nl

De donateurs mogen mits met vermelding de Nieuwsbrief kopiëren voor hun leden en andere belangstellenden.

Informatie en advies

Voorlichting eigen bijdrage rommeltje kopt de Consumentenbond in het februarinummer.

Wie wil weten wat hij zelf moet bijbetalen aan een door de gemeente verstrekt hulpmiddel zoals een scootmobiel of een traplift moet vaak een lange adem hebben. Nu heeft de Consumentenbond in een steekproef van 21 gemeentes in december 2015 hier deze conclusie getrokken. Ik denk dat de steekproef op ruim 390 gemeentes te gering is om tot een verantwoorde uitspraak te komen. Wel heb ik zeer sterke signalen dat in veel gemeentes bij de transitie van de thuiszorg en de jeugdzorg de WMO aanvragen op de lange termijn zijn geschoven. Zo van: komt u maar over een halfjaartje of over 9 maanden maar terug. Dat uitstel had in elk geval tot gevolg dat men langer moest doormodderen en men niet wist waar aan toe te zijn. Als dan na een half jaar of na negen maanden blijkt dat de eigenbijdrage reuzenhoog gestegen is, dan is het voor velen een grote teleurstelling dat men zo lang voor niets aan het lijntje gehouden is. Ik hoop dat in uw gemeente dit uitstel niet heeft plaats gevonden. En dat u als u zulke signalen heeft ontvangen als seniorenraad hier mee aan de haal bent gegaan. Als Seniorenraad mag u immers gevraagd en ongevraagd advies geven.

Goed nieuws:

Onze uitgestelde regiobijeenkomsten in Weert en Bergen op Zoom gaan nu samen. We hebben dan een leuke grote groep!
 Op 8 juni 2015 vanaf 13.00 uur vindt Veilig ouder worden plaats in het Van der Valk Hotel, Bosscheweg 2, 5261 AA Vught, tel 073 6587777

Opzet programma:

13.00 – 13.30 Inloop
 13.30 – 13.40 Opening en presentatie LOIS
 13.40 – 14.25 Langer Thuis blijven wonen
 14.25 – 14.45 Pauze
 14.45 – 15.30 Brandpreventie, vooral op hogere leeftijd
 15.30 – 16.15 Discussie
 16.15 Borrel

Graag voor 5 mei 2016 u aanmelden via info@loisweb.nl of LOIS, Brummelkampen 20, 9407 RT Assen. De deelnamekosten bedragen voor donateurs 5 25 en voor een niet donateur is het bedrag 35 euro.
 Graag voor 5 mei 2016 betalen op rekening: NL78INGB0009280740 tnv St. LOIS
 LOIS komt naar u toe!

Bram Strookman
 Voorzitter LOIS

Zorgbelang Zuid-Holland heeft een aantal gouden regels opgesteld voor cliëntenparticipatie.

Wat mag van gemeenten worden verwacht om adviesraden meer invloed te verlenen op de zorg:

- Overleg met elkaar heeft meerwaarde voor cliënten en gemeente.
- Essentieel is de bereidheid van beleidsmedewerkers om tijdig overleg te plegen en inspraak te integreren in het beleidsproces.
- Zorg voor voldoende tijd, middelen en ondersteuning om inspraak te garanderen.
- Zorg voor een vast aanspreekpunt en onafhankelijke ondersteuning bij de gemeente..
- Houd steeds contact met actieve burgers

Door Cees Tilanus

en cliënten en leer hen en hun levenssituatie kennen. Bied naast formele contacten mogelijkheden voor informele contacten.

- Bevorder contacten van de adviesraden met de burgerij.
- Geloof in de meerwaarde van inspraak; ervaringskennis is goud waard. Door direct contact tussen wethouders en burgerij

blijkt de inspraak concreter en directer en daarmee van grotere waarde.

Het is belangrijk dat burgers formeel en informeel een krachtiger stem krijgen en dat de inspraak georganiseerd wordt op zowel wijk- en buurniveau, als gemeentelijk en regionaal niveau. Het is vooral van belang, dat adviesraden contacten onderhouden met burgers en gezien kunnen worden als spreekbuis van wat onder de burgerij leeft.

Hoe functioneert 'cliëntenparticipatie' in uw gemeente? 🍌

(Bronnen: Meedenken, meedoen en meebeslissen; cliëntenparticipatie in het veranderende sociale domein, Zorgbelang Zuid-Holland, 2015
 Goede voorbeelden van cliëntenparticipatie, Zorgbelang Zuid-Holland, 2015)

Echte decentralisatie van taken naar gemeentelijk beleid betekent ook, dat de gemeente een andere positie inneemt in de samenleving. Tot voor kort was de gemeente dé bepalende instantie in de gemeente, omdat zij kennis van zaken had. De gemeenteraad vertegenwoordigde de burgers, maar stond vaak veraf van wat er daadwerkelijk onder de burgers leefde. Men werd gekozen en voerde dan een beleid, dat men zinvol vond voor de burgers. We zien echter in het kader van de decentralisatie een nieuwe ontwikkeling. Burgers worden zich steeds meer bewust van hun positie. Waar mede door de bezuinigingen de gemeente naar het oordeel van de burgers hiaten laat vallen ontstaan nieuwe burgerinitiatieven. De ontwikkeling van wijkteams heeft hier mede een positieve invloed op. Niet overal functioneren dergelijke burgerinitiatieven, maar de ontwikkeling van dergelijke initiatieven laat zich niet meer tegenhouden. Er ontstaan zeer uiteenlopende burgerinitiatieven. Niet alle initiatieven zijn even succesvol. Enerzijds hangt de effectiviteit af van de innerlijke organisatie en ontwikkeling van deze burgerinitiatieven. Anderzijds hangt het zeer sterk af van de relatie tussen deze initiatieven en de gemeente. De gemeente zal op een positieve wijze hierop moeten inspelen. Dat vereist een andere verhouding tussen gemeentelijke overheid en burgers.

Om overeenkomstig de wet Wmo in te spelen op de inspraak van de burgers hebben veel gemeenten een Wmo-raad opgericht. In dat kader heeft men vaak andere adviesraden opgeheven. Momenteel ziet men een ontwikkeling van Wmo-raden naar Participatieraden ofwel Adviesraden sociaal domein. Wmo-raden en vooral Adviesraden sociaal domein worden veron-

dersteld te adviseren over een heel breed terrein. Daarom stelt men vooral eisen aan de brede deskundigheid van de leden. De relatie van deze organen met de burgers laat echter veelal te wensen over. Waar burgers van elkaar verschillen, onder meer door hun levensloop, zijn de adviesorganen vaak niet in staat de diversiteit van de burgers in hun adviezen te betrekken. De afstand tussen adviesorganen en burgers wordt steeds groter. Adviesorganen dreigen nauwelijks meer bij te dragen aan de echte democratie van burgers. Zij zijn deskundige, brede adviesraden op afstand van de burger. Daar mee dreigen zij het karakter te krijgen van een tweede gemeenteraad.

Om inhoud te geven aan participatieve democratie is dan ook een andere structuur noodzakelijk. Dit vraagt opnieuw bezinning over de positie van adviesorganen in hun relatie tot de gemeente en tot de burgers. Het is daarom zinvol om met de verschillende fracties een discussie aan te gaan over het samenspel van de gemeente met de burgers en met burgerinitiatieven. De positie en structuur van adviesorganen kunnen in dit kader opnieuw worden besproken. Het voorliggende nummer van ons blad wil daartoe achtergrond aanreiken. 🍏

Zijn we echt democratisch?

Door Cees Tilanus

Burgerinitiatieven en overheid

W e zien een ontwikkeling, dat mensen steeds meer het heft in eigen handen nemen. In de samenleving ontstaan initiatieven die maatschappelijke en publieke vraagstukken en taken oppakken. Mensen geven zo steeds meer vorm aan hun leven en hun leefomgeving. Dergelijke initiatieven zijn er bijvoorbeeld op het gebied van zorg, energie, groen, voedselvoorziening, bouwen e.d. Deze initiatieven kunnen een reactie zijn op de grootschaligheid en onpersoonlijkheid van de bestaande systemen. Op zich is dat een positieve ontwikkeling. De relatie tussen burgerinitiatieven en de overheid is echter niet eenvoudig. Burgerinitiatieven ontstaan ook vaak omdat bestaande voorzieningen wegval- len. Tevens is het bestaan van dergelijke burgerinitiatieven een reden voor de overheid om zich nog meer terug te trekken.

Het is echter gewenst, dat de overheid een positieve relatie heeft met dergelijke initiatieven. Dit betekent enerzijds ruimte geven en anderzijds ondersteunen, mede aandacht hebbend voor de meest kwetsbare burgers. Burgerinitiatieven kunnen nooit een vervanging zijn van de overheid. Ze moeten berusten op een andere verhouding tot de overheid. Geef vrijheid, maar monitor en vul zo nodig aan. Dit vraagt een duidelijk andere vorm van opereren door de gemeente. We zien soms tegenstellingen tussen visionaire wethouders en betrokken beleidsambtenaren. Wethouders zijn vaak geneigd meer vrijheid te laten. Beleidsambtenaren hebben vaak de neiging vast te houden aan de bestaande regels en administratieve systemen. Enerzijds komt dit voort uit oog voor 'gelijkberechtiging' en anderzijds de behoefte aangelegenheden administratief

onder controle te houden. Overheid en samenleving moeten nieuwe vormen vinden tot samenwerking: meer ruimte voor initiatieven waar overheden zich bij aansluiten. Burgerparticipatie moet de omslag maken naar overheidsparticipatie, waarbij de overheid zich aansluit bij datgene wat in de samenleving gebeurt. Daarvoor is een cultuuromslag nodig bij alle betrokkenen. Al doende leert men. Voor veel overheden voelt het formuleren van regels, het aangaan van prestatieafspraken en het afsluiten van convenanten vertrouwder aan. Regels moeten natuurlijk niet verdwijnen. Men moet erop terug kunnen vallen als iets niet goed gaat. Er moet daarnaast echter meer ruimte zijn voor experimenteren en inspireren. Burgers moeten de ruimte krijgen voor medebesturen en co-produceren. Medebesturen betekent zelf prioriteiten stellen en daar samen met de overheid beleid op ontwikkelen. Coproduceren betekent beleid mede uitvoeren, dat tot nu toe alleen door de overheid wordt gedaan. Doe-democratie betekent niet dat de overheid zich moet terugtrekken. Burgerinitiatieven en overheid zijn geen gescheiden werelden. Wel betekent het ruimte laten aan elkaar, waardoor echt sprake is van samenwerken, gelijkwaardigheid en het erkennen van elkaars rollen. Het blijft een taak van de overheid democratische principes te bewaken. Burgerinitiatieven mogen geen categorieën van burgers uitsluiten. 🍏

(Bronnen: Debat over burgerinitiatieven is vooral politiek, www.socialelvraagstukken.nl, 30-3-2015. De twee gezichten van de decentralisaties, www.socialelvraagstukken.nl, 30-3-2015. Op weg naar democratisch professionalisme, www.socialelvraagstukken.nl, 30-3-2015)

In heel Nederland zien we bewonersinitiatieven. Dorpsbewoners en buurtgenoten werken samen aan het verbeteren van de leefbaarheid en de instandhouding van voorzieningen, de komst van nieuwe faciliteiten en tal van andere initiatieven in hun omgeving. Vaak bieden de gemeente en/of professionals daarbij ondersteuning. Soms ook niet.

Gemeente, professionals en burgers hebben elkaar nodig. Allemaal leveren ze een bijdrage aan de leefbaarheid, zelfredzaamheid en de zorg voor elkaar in dorp of buurt. De inbreng van actieve burgers is daarbij van levensbelang. Zij kennen hun leefomgeving als geen ander en weten precies wat er speelt. Burgers zijn onmisbare schakels in initiatieven op het gebied van wonen, welzijn en zorg.

Veel gemeenten staan open voor bewonersinitiatieven, maar moeten bezuinigen en zijn daardoor soms niet in staat de vereiste ondersteuning te geven. De samenwerking tussen overheid en welzijn verloopt niet altijd even soepel. Professionals zijn geneigd zelf aan te pakken en initiatieven niet over te laten aan burgers. Bewonersinitiatieven steunen op mensen die aanpakken en zaken willen regelen. Een beroepskracht kan hooguit ondersteuning geven, verbindingen leggen en eventueel het initiatief coachen. Blijkt een initiatief levensvatbaar dan moet de beroepskracht slechts beschikbaar zijn in een klankbordfunctie.

In buurt- en dorpskrachtprojecten staat de verhouding tussen bewoners, overheid en professionals centraal. Van groot belang zijn een gelijkwaardige relatie, onderling begrip en erkenning van elkaars capaciteiten. Een burgerinitiatief start niet bij de professional, maar met de vraag wie er in een dorp of buurt wonen en wat hun

Buurt- en dorpskracht

sterke punten zijn. De burgemeester is een perfecte sleutelfiguur; de verenigingsman een ideale verbinder; bedrijven, scholen en winkels ontmoetingsplekken bij uitstek. Het is belangrijk te zoeken naar krachtige personen. Alle bewoners samen bepalen welke speerpunten het waard zijn om te realiseren en te kiezen. Een van de grootste valkuilen is dat men in enthousiasme te veel dingen tegelijk oppakt en daarmee de lange termijn uit het oog verliest. Veel professionals zijn gewend volgens een vastliggend plan te sturen op het eigen activiteitenaanbod. Dit wordt nog in de hand gewerkt door de wijze van financiering. Deze is vaak geënt op het aantal prestaties of het aantal geleverde producten en niet op de resultaten. Men laat prestaties dan ook niet graag over aan burgerinitiatieven. Deze hebben echter ruimte nodig. De kunst is zoveel steun te geven, dat burgers zelf verder gaan. Gemeenten moeten hun 'perverse' prestatieprikkels overboord gooien. Een groot aantal gemeenten kent tegen-

woordig sociale wijkteams. Vooralsnog bestaan veel van deze teams louter uit professionals. De kunst is samenwerking met burgers in de wijk te stimuleren. Wijkteams en burgerinitiatieven kunnen prima naast elkaar bestaan en samenwerken. Een andere samenleving met meer eigen kracht en buurtkracht komt er echter niet zo maar. Het vraagt voldoende en duurzame investeringen. Professionals kunnen veel steun vinden bij het enthousiasme, eigen initiatief en inlevingsvermogen van bewoners. Zij kunnen anderzijds dit elan van burgers helpen te vertalen in concrete aanpak. Geef bewoners de regie en professionals de ondersteuning.

Sommige gemeenten maken het liefst alleen afspraken met professionele, formele aanbieders van zorgverlening en maatschappelijke ondersteuning. Burgers gebruiken vaak informele 'lijntjes'. Zie professionals en burgers niet als elkaars concurrenten, maar als krachtige medestanders in het versterken van dorpen en buurten. Burgerinitiatieven zijn vooral een prima aanvulling op het professionele aanbod, zeker in (krimp-)gebieden waar voorzieningen verdwijnen.

In sommige dorpen is deze overgang van welzijn-nieuwe-stijl naar samenleving-nieuwe-stijl al voorzichtig ingezet. Hier leidt het 'elkaar leren kennen' soms al tot nieuwe initiatieven. Gemeente, professionals en ondernemers stappen uit hun traditionele rol en zoeken verbinding met elkaar en met de bewoners. In steden komen dergelijke initiatieven moeizamer tot stand. ♣

(Bron: P. Matthijsen en S. van Arum, De krachten gebundeld; stappen in buurt- en dorpskracht; krachtig samenwerken aan een lokale sociale agenda, Utrecht, Movisie, 2015)

Succesvolle burgerinitiatieven

Vaak beginnen burgerinitiatieven kleinschalig als reactie op het ontbreken van gewenste voorzieningen. De waarde en kracht van dergelijke initiatieven bestaan uit:

- Maatwerk: bewoners zetten zich in om (de behoefte in) de wijk te leren kennen en daarop in te spelen;
- Samen: de kracht zit in de onderlinge solidariteit, het omzien naar en het helpen van elkaar en het benutten van elkaars mogelijkheden;
- Eigenaarschap: actieve bewoners geven invulling aan eigen regie. Ze nemen verantwoordelijkheid vóór en met elkaar.

Initiatiefnemers vragen andere burgers mee te werken. Er zijn drie belangrijke motieven om mee te doen:

- Sociale motieven: samen met anderen iets ondernemen voor anderen;
- Doelgerichte motieven: bijdragen aan de kwaliteit van de buurt, dorp of stad;
- Persoonlijke motieven: eigenbelang, bijvoorbeeld iets nieuws leren en nieuwe contacten opdoen.

De mate van betrokkenheid hangt samen met de verwachtingen rond het initiatief. Van hoog naar laag:

- Missie: men hecht hoge waarde aan het doel van het initiatief;
- Organisatie: men voelt zich aangetrokken door de organisatorische eisen;
- Activiteiten: men zet zich graag in voor activiteiten, die een beroep doen op eigen capaciteiten en mogelijkheden;
- Sociaal contact: men wil graag samenwerken met mensen die ook actief zijn in het initiatief;
- Opbrengsten: men ziet persoonlijk

voordelen in het meedoen met het initiatief.

De kracht van het initiatief ligt uiteindelijk in het behalen van zichtbare en aansprekende resultaten. Het is daarom van belang een lijn uit te zetten en vrijwillige medewerkers aan te trekken. Onder de medewerkers kan men vier typen onderscheiden:

- Zelfzorgers: men is gericht op behoud van eigen welzijn en vitaliteit;
- Zelfontplooiers: men is gericht op persoonlijke ontwikkeling door nieuwe kennis en vaardigheden op te doen;
- Hulpverleners: men wil andere mensen met problemen helpen;
- Ondernemers: men zet zich in voor maatschappelijke veranderingen en verbeteringen. Tot deze categorie behoren onder andere de kartrekkers.

Dergelijke initiatieven dreigen dood te lopen, als de overheid blijft vasthouden aan vaste regels, harde prestatieafspraken, kwaliteitssystemen en –normen en strenge resultaatseisen. Burgerinitiatieven ervaren regelgeving omtrent kwaliteit en veiligheid vaak als een grijze, mistige wolk waar je niet door kunt kijken. Afhankelijk van het soort initiatief past een andere strategie van de gemeente:

- Gaat het om kleinschalige initiatieven op straat- en buurtniveau, dan past een gedogende houding die niet strak vasthoudt aan bestaande regels. Men vraagt meer melding dan vergunning. Het merendeel van de initiatieven behoort tot deze categorie.
- Bij meer complexe initiatieven waar meer mensen bij zijn betrokken en waarbij een groter maatschappelijk belang is gemoeid, past een soepel omgaan met wet- en regelgeving. Hierdoor wordt de situatie minder complex. Hieronder valt ongeveer

een kwart van de initiatieven.

• Bij grotere, soms stedelijke initiatieven waarbij veel mensen zijn betrokken en een groot gemeentelijk belang is gemoeid past maatwerk per initiatief en ondersteuning, b.v. door scholing, en zo nodig financiële ondersteuning.

Er moet sprake zijn van goede samenwerking tussen gemeente en initiatief. Een goed burgerinitiatief mag de gemeente aanspreken op:

- Bewegingsruimte: niet te veel regels en procedures en goede voorlichting over regels en aansprakelijkheid;
- Rugdekking: bescherming door een invloedrijke ambtenaar of wethouder die de urgentie onderstreept, de weg vrijmaakt en zo nodig tegenwerking op het stadhuis pareert;
- Aandacht en waardering van bestuurders en politici.

De gewenste houding van de gemeente wordt weergegeven door het ACTIE-model:

Animo: aansluiten bij de motieven van het initiatief.

Contact: ambtenaren en professionals helpen contact te leggen met relevante partijen;

Toerusting: het bieden van gewenste en tijdige ondersteuning;

Inbedding: inrichting van de gemeentelijke organisatie zodat ondersteuning kan worden gegeven

Empathie: adequaat inspelen op wensen en verwachtingen door ambtenaren en politici.

Movisie sluit met 10 stellingen voor meningsvorming en debat over burgerinitiatieven en de rol van de gemeente. Het gaat om het debat. Het is niet zo, dat deze stellingen de mening van Movisie zonder meer weergeven.

1. De gemeente moet niet afwachten tot burgers met eigen initiatieven zich melden, maar dit actief stimuleren.
2. De gemeente moet nieuwe burgerinitiatieven in een vroeg stadium voorlichten over wet- en regelgeving waar het initiatief rekening mee moet houden.
3. De gemeente moet lokale regels, wetten en verordeningen wegnemen als die belemmerend zijn voor het succes van burgerinitiatieven.
4. Kleinschalige burgerinitiatieven die met subsidie van de overheid diensten en/of zorg leveren aan kwetsbare mensen moeten aan dezelfde kwaliteitseisen voldoen als gefinancierde instellingen.
5. Burgerinitiatieven zijn de parate hulp-troepen van een bezuinigende overheid.
6. De wens van lokale politici om snel te scoren met beleid en beloftes aan de kiezer staat haaks op eigen, maar niet planbaar initiatief van burgers.
7. Iedere gemeente zou een vraagbaak moeten instellen, waar actieve burgers informatie en advies kunnen krijgen bij het opzetten van een burgerinitiatief.
8. Bouwplannen van burgerinitiatieven met een aantoonbaar draagvlak moeten primaat krijgen op die van projectontwikkelaars.
9. Burgerinitiatieven die snel zaken willen doen, moeten meer geduld opbrengen voor gemeenten en instellingen die gebonden zijn aan procedures voor zorgvuldigheid, kwaliteit en gelijke behandeling.
10. Burgerinitiatief: neem geen subsidie aan van de gemeente, komt alleen maar narigheid van. 🍏

(Bron: Succesvolle burgerinitiatieven in wonen, welzijn en zorg, Utrecht, Movisie, 2015)

Regiomiddagen van LOIS

In het ene jaar organiseert LOIS een landelijke themadag (in Driebergen) en in het andere jaar komt LOIS naar u toe.

Dit jaar was het onderwerp **'Veilig thuis blijven wonen'**.

Ondanks dat LOIS u in oktober vorig jaar heeft twee keer gemaïld heeft, viel het aantal aanmeldingen voor de regiodagen in Uithoorn en Assen tegen en dat was de reden om deze bijeenkomsten niet door te laten gaan.

Ook uit Bergen op Zoom en Weert kwamen in eerste instantie te weinig aanmeldingen binnen, zodat het bestuur besloot om ook deze niet te laten doorgaan. Achteraf beschouwd was dat

misschien een wat voorbarige beslissing, omdat uiteindelijk het aantal aanmeldingen voor deze plaatsen toch voldoende zou zijn geweest om de regiodag door te laten gaan. Wij zijn van plan om in het komend najaar de bijeenkomsten in Bergen op Zoom en in Weert weer op de agenda te zetten.

Wel ging de bijeenkomst in Driebergen door. Dat was een geanimeerde regiodag waar de Brandweer een duidelijk betoog hield hoe belangrijk het is om de brandveiligheid van woningen van ouderen te controleren. Ons bestuurslid Bert Nijborg hield een presentatie over het belang van 'Veilig ouder worden' 🍏

Plaats van het adviesorgaan

W e zien in veel gemeenten de ontwikkeling, dat adviesorganen worden geconcentreerd in ofwel een brede Wmo-raad of een Participatieraad. Daarbij wordt er veelal aan voorbijgegaan, dat een raad twee vleugels heeft. De ene vleugel geeft de functie aan om op zoek te gaan naar signalen in de samenleving. Men zal intensief contact moeten hebben met een breed netwerk in de samenleving. De andere vleugel geeft aan dat men deze signalen moet vertalen naar beleid en daarmee het beleid moet beïnvloeden. Naarmate een raad een breder terrein moet bestrijken beperkt men zich meer op het geven van commentaar op beleidsnota's van de gemeente. Daarmee verliest men grotendeels de functie spreekbuis te zijn van wat er leeft in de samenleving. Daarom ziet men soms ook dat het gemeentebestuur over het hoofd van het adviesorgaan heen andere wegen zoekt om te weten wat er bij de burgers leeft. De regering verwacht van gemeenten dat zij het kwaliteitsbeleid in samenspraak met cliëntenorganisaties en aanbieders verder ontwikkelen. De werkelijke stem van de cliënten en van groepen mensen, zoals die in kwetsbare posities, wordt vaak maar weinig gehoord. Van belang is, dat men samen met burgers en organisaties aan de slag gaat. Daardoor vergroot men het draagvlak, deelt men de verantwoordelijkheid en kunnen creatieve ideeën ontstaan. Beleidsdeskundigheid is veelal in een adviesraad aanwezig, maar ervaringsdeskundigheid steeds minder. Dat wordt nog versterkt als het beleidsterrein van een adviesorgaan zeer breed is. Bur-

gers hebben veel ervaringskennis en weten dus hoe een samenleving eruit kan zien die aansluit op hun behoeften en mogelijkheden. Alleen wanneer een adviesorgaan er echt voor zorgt spreekbuis te zijn van de samenleving kan men mede met de gemeente beleid ontwikkelen. Dit vraagt meer een manier van samen denken en minder van reageren. Het is zeer de vraag of adviesorganen met een brede taak dit proces waar kunnen maken. In veel wijken zijn wijkraden of bewonersplatforms actief. Deze wijkraden of platforms gaan zich naast de inrichting van de wijk steeds meer ook bezig houden met de sociale aspecten van de wijk. De betrokkenheid van kwetsbare groepen is ook daarbij echter vaak nog zeer beperkt. Daarnaast wordt een diversiteit aan burgerinitiatieven ontplooid door groepen bewoners die een oplossing zoeken voor een tekort dat in de wijk wordt ondervonden. Het is van belang dat burgers, met name ook kwetsbare burgers, in deze wijkraden of bewonersplatforms worden gehoord. Deze wijkraden of platforms zouden echter gebruikelijke gesprekspartners en samenwerkingsorganen moeten zijn van adviesorganen. Ga in gesprek hoe je elkaar kunt aanvullen, elkaar van informatie kunt voorzien en kunt samenwerken. Het is van belang zich te bezinnen op het echte begrip participatie, d.w.z. samen doen. Samen doen is iets anders dan meedoen. Meedoen betekent doorgaans deelnemen aan een activiteit die door een ander is geïnitieerd. Als een raad commentaar geeft op een gemeentelijke nota, doet men mee met de beleidsvorming. Men

kan dat ook inspraak noemen. Bij samen doen geeft men als gelijkwaardige partners inhoud aan het te vormen beleid (cocreatie). Juist dan is het van belang de stem van de burgers te laten horen. De Christen Unie spreekt hier over de coöperatiemaatschappij. Voor hen staat het samen investeren, samen besluiten en samen profijt hebben centraal. Dit impliceert een gelijkwaardige verhouding, met name ook in de beleidsontwikkeling. Het is dus niet zo dat burgers meedoen in de plannen en ideeën van de overheid of van professionele organisaties maar gelijkwaardige partners zijn. Tonkens spreekt in dit verband over de activerende verzorgingsstaat. Daarbij is de opgave niet zozeer om ons zorgstelsel zoveel mogelijk over te dragen aan zelfredzame burgers, maar veeleer om alle deelnemers te bewegen tot actieve bijdragen aan zorg en welzijn: burgers, sociale professionals, overheden en adviesorganen. In dit kader moet een adviesorgaan zijn eigen rol kunnen spelen als vertaler in beleid wat er leeft bij de bevolking. Een adviesorgaan heeft een duidelijke rol in het besluitvormingsproces. In die rol is het van belang wat leeft in de bevolking te laten doorklinken in het beleid.

Om dit waar te kunnen maken zijn vier waarden van belang:

- Gelijkwaardigheid. Oprechte nieuwsgierigheid naar hoe de ander denkt en wat hij/zij heeft bij te dragen is de basis voor gelijkwaardigheid. Pas dan kan men een eigen oordeel vormen.
- Zeggenschap. Gedeelde zeggenschap betekent dat iedereen een stem heeft en op die manier mee kan bepalen wat de kern van de opgave is, welke aanpak wordt gekozen en welke rol hij/zij wil nemen.

- Vertrouwen. Dit vertrouwen is gestoeld op de overtuiging dat iedereen met de juiste intenties en met het oog op de gedeelde belangen wil samenwerken. Vertrouwen kan alleen worden opgebouwd en onderhouden door samen aan de slag te gaan.

- Wederkerigheid. Dit verenigt eigenbelang en gedeeld belang. Het gaat over verantwoordelijkheid voor je eigen leven en dat van de ander.

Zowel de gemeente als een adviesorgaan kan met een initiatief komen. Een dergelijk initiatief zou moeten worden gezien als een uitnodiging om met elkaar het vraagstuk van alle kanten te bekijken. Vaak is het echter zo, dat een adviesorgaan commentaar geeft op een voorstel van de gemeente of omgekeerd de gemeente een oordeel geeft over een advies van een adviesorgaan zonder dat hier nader overleg over plaatsvindt.

Kortom, neem de dialoog als uitgangspunt: de dialoog tussen gemeente en adviesorgaan, maar ook de dialoog tussen adviesorgaan en de betrokken burgers. Zorg voor een prettige sfeer waarin iedereen zich gelijkwaardig voelt, maar maak duidelijk welke speelruimte er is en waar er bijvoorbeeld wettelijke grenzen zijn. Kan een brede raad nog voldoende verbinding realiseren met de achterban? Brede

adviesorganen en gemeenten zijn steeds verder van de samenleving af komen te staan. De wens om in gesprek te gaan met burgers staat op gespannen voet met verbreding van adviesorganen en regionale samenwerking tussen gemeenten. Deze ontwikkelingen brengen thema's en beleid niet dichterbij, maar juist verder weg en bemoeilijken directe en concrete participatie van burgers en cliënten. Dit dilemma laat zich op twee manieren oplossen. Men kan werken met afzonderlijke adviesorganen, die ieder een smaller beleidsaspect behartigen. Het is ook mogelijk te werken met redelijk zelfstandige werkgroepen in een brede raad. In feite is het dan de taak van de bredere raad om de adviezen van de afzonderlijke werkgroepen te bespreken in het kader van het brede gemeentelijk beleid. Seniorenraden kunnen hierbij een zinvolle functie vervullen of als eigen raad of als werkgroep binnen een bredere raad. 🍎

(Bron: nieuwe artikelenserie: de toekomst van cliëntenparticipatie, Utrecht, Movisie, Utrecht, 2015:

Van mee naar samen, het hart van de doe-democratie

De dialoog met burgers/cliënten versterken

De huidige inrichting van cliënten- en burgerparticipatie

De belangrijkste ontwikkelingen in cliënten- en burgerparticipatie

Belangenbehartiging)

Wmo-raad of sociale raad?

Op een themamiddag, die op 20 oktober gezamenlijk werd georganiseerd door Aandacht voor Iedereen en de Koepel Wmo-raden, werd erop gewezen, dat in steeds meer plaatsen de Wmo-raad wordt verbreed naar een sociale raad. De gemeente is verplicht ingezetenen te betrekken bij het Wmo-beleid. Het wordt aan de gemeente zelf overgelaten op welke wijze zij dat doet. Het gaat in ieder geval over burgerparticipatie: betrekken van burgers bij opstellen, uitvoeren en evalueren van overheidsbeleid. Veel gemeenten hebben daartoe een Wmo-raad ingesteld. Inmiddels zien we echter nieuwe situaties ontwikkelen. Beleid wordt enerzijds meer vorm gegeven in wijken Er ontstaan burgerinitiatieven en wijkteams, platforms belangenbehartiging en themacafés. Anderzijds ziet men regionale samenwerking tussen gemeenten ontstaan. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de positie van burgers en van gemeenteraden, maar ook op de positie van adviesraden. Adviesraden hebben de neiging zich te verbreden. We hebben in ons blad reeds aandacht geschonken aan het ontstaan van participatieraden (oktober 2015).

Er is dus een ontwikkeling gaande van Wmo-raad naar sociale raad. Dit vraagt wel een ander soort raad. In het Wmo-beleid wordt sterk de nadruk gelegd op mensen met beperkingen. Dat is dan ook het focus van de meeste Wmo-raden. Een sociale raad is echter veel breder. Aandacht voor mensen met beperkingen moet niet

Door Cees Tilanus

verslappen, maar er moet daarnaast een veel bredere invalshoek zijn. Verreweg de meeste mensen – ook de ouderen – hebben geen belangrijke beperkingen. We

zien steeds vaker vormen van doe-democratie. Burgers nemen het beleid in eigen handen. Een sociale raad kan aanjager zijn, aan initiatieven van burgers deelnemen en daarvan een vertaling geven naar gemeentelijk beleid.

Een dergelijke verbreding vraagt ook een ander soort organisatie. Men kan niet de pretentie hebben deskundig te zijn op het gehele sociale domein. In de gemeentelijke organisatie zijn afdelingen veelal gericht op afzonderlijke thema's: onderwijs, wonen, inkomen, ruimtelijke ordening, sport, e.d. We horen steeds meer de roep, dat deze indeling leidt tot versnippering. Er is een behoefte om meer uit te gaan van de totale mens. Licht het

dan niet veel meer voor de hand uit te gaan van leeftijdscategorieën? Immers mensen onderscheiden zich wel degelijk door de ontwikkeling die men doormaakt: jeugd, volwassenen, senioren en ouderen. Elk van deze categorieën heeft zijn eigen kenmerken en belangen. Zou het dan ook niet veel zinvoller zijn binnen een brede, sociale raad subgroepen te vormen op basis van deze leeftijdscategorieën. In het gezamenlijk overleg tussen deze subgroepen kan dan een gemeenschappelijk advies tot stand komen.

Mocht u in uw gemeente een ontwikkeling zien naar een sociale raad, dring dan aan op subgroepen op basis van leeftijds-onderscheid. Het LOIS wil u daarbij graag ondersteunen. 🍎

Effectieve advisering

Movisie is nagegaan, welke factoren het effect van cliëntenparticipatie positief beïnvloeden. Zij ziet cliëntenparticipatie als een specifiek onderdeel van burgerparticipatie. Burgerparticipatie betekent deelname van burgers aan de politieke besluitvorming en totstandkoming van beleid. Waar burgerparticipatie in principe kan gaan over alle beleidsterreinen, gaat het bij cliëntenparticipatie om beïnvloeding in een zorgsituatie. Cliëntenparticipatie houdt in dat cliënten en gebruikers in een vroeg stadium meedenken, meepraten en zo mogelijk meebeslissen op het beleid van een gemeente. Factoren die cliëntenparticipatie positief beïnvloeden bevorderen ook de effecten van burgerparticipatie. In dit artikel beperken wij ons tot burgerparticipatie in de vorm van formele beïnvloeding,

die is gebaseerd op een wet of verordening. Het betreft feitelijk adviesraden. Doel van deze participatie is enerzijds draagvlak creëren voor beleid en anderzijds het beleid verbeteren.

Er zijn vaak afzonderlijke adviesraden ontstaan: jeugdraad, seniorenraad, gehandicaptenraad, e.d. We zien langzaam een verschuiving optreden naar Wmo-raden of naar een bredere participatieraad. Naarmate de raad breder is, blijkt het steeds moeilijker betrokkenen en hun achterban te bereiken. Men kan dan ook vraagtekens zetten achter de representativiteit van dergelijke raden. Er doen zich dan ook vragen voor:

Hoe zorg je ervoor dat de diversiteit en representativiteit van doelgroepen worden gewaarborgd bij beleidsvorming en beleidsuitvoering?

Op welke wijze kan het contact met de samenleving op een efficiënte en effectieve wijze worden vormgegeven? Hoe zorg je ervoor dat burgers en gemeenten elkaar versterken en constructief samenwerken?

We zien hier en daar een ontwikkeling, dat gemeenten proberen meer rechtstreeks het gesprek en de dialoog aan te gaan met burgers en cliënten. In feite betekent dat een verschuiving van formele participatie naar informele participatie. Over de effectiviteit van informele participatie is weinig bekend.

De effectiviteit van adviesraden voor de gemeente kan worden beschreven in termen van draagvlak en de kwaliteit van beleid en uitvoering; de representativiteit en legitimiteit van beleid; de mate van

tevredenheid bij de doelgroep en voor de adviesraad in de mate waarin de raad invloed kan uitoefenen op inhoud en proces van het beleid. De effectiviteit is afhankelijk van de interactie tussen raad, beleidsmakers en bestuurders en systeemfactoren. Men kan de volgende werkzame factoren onderkennen:

Inbedding in de bestuurlijke organisatie: zowel bestuurders als ambtenaren moeten zich bewust zijn van de meerwaarde van burgerparticipatie. Vaak staat men open voor de kennis en deskundigheden van de raad, maar heeft men er moeite mee de verkregen adviezen te vertalen naar beleid. Bestuurders en ambtenaren moeten kennis en capaciteiten hebben om de brug te slaan tussen de leefwereld van burgers en de systeemwereld van het beleid.

Passende processen: een heldere en open communicatie vanuit de gemeente naar de raad is cruciaal en wel op een moment dat de raad nog reëel invloed kan uitoefenen op het beleid. De raad moet vertrouwen hebben in de eigen capaciteit en het gevoel hebben dat haar inbreng er echt iets toe doet en voldoende invloed heeft op het beleid.

Persoonlijke houding en vaardigheden: geld, tijd, expertise, menskracht, contacten en capaciteiten van de raadsleden zijn basisvoorwaarden voor participatie. Bepalend voor het succes zijn beleidsvaardigheden als het maken van heldere probleemanalyses, het stellen van duidelijke doelen, strategisch denken en een breed netwerk. Representativiteit en samenstelling. De relatie van een adviesraad met een brede achterban is essentieel. De afstand van brede raden tot de samenleving en de achterban is groot. De wijze waarop representativiteit gewaarborgd kan blijven is dan ook een actueel vraagstuk. De communicatie tussen vertegenwoordiging en achterban moet voorwaarde en onderdeel zijn van het proces...

Invloed. Een belangrijke succesfactor blijkt het zelf nemen van initiatieven. Beperkt men zich tot gevraagde adviezen, dan blijft men gebonden aan de gemeentelijke agenda en kan men niet zelf punten op deze agenda zetten. 🍏

(Bron: I. Bakker en H. Mateman, Cliëntenparticipatie, Utrecht, Movisie en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, september 2015)

Meer informatie

Wenst u meer informatie over:

- Door LOIS te geven thema(mid)dagen m.b.t. maatschappelijke ontwikkelingen zoals participatie, zorg en wonen.
- Thema(mid)dagen op verzoek over een door u gewenst onderwerp.
- Een bij ons beschikbare introductiecurcus voor startende seniorenraden.
- Verschenen nieuwsbrieven.
- Adviezen van seniorenraden.
- Links naar seniorenraden en relevante organisaties.

Bezoek dan onze website: www.loisweb.nl
Daar vindt u ook ons jaarverslag.

Tariefwijziging

Er bestaat de mogelijkheid voor leden van een donateur extra papieren abonnementen op dit blad aan te schaffen. Deze leden komen dan afzonderlijk op onze verzendlijst te staan. De kosten hiervoor waren 12,50 euro per jaar. Het blijkt, dat we hiermee niet uitkomen. We hebben de kosten voor deze extra abonnementen daarom moeten ophogen tot 25,00 euro per jaar.

Stichting LOIS stelt zich ten doel ondersteuning te bieden aan alle adviesorganen en individuen, die gemeenten adviseren over ouderenbeleid. Daarnaast levert LOIS ondersteuning in de vorm van informatie over onderwerpen, die van belang zijn op het gebied van ouderenbeleid en het functioneren van die adviesorganen.